

**FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA
KOSOVSKA MITROVICA**

POSTUPCI SPAJANJA NOVIH MATERIJALA

**Dr Ivica Čamagić, vanredni profesor
Dr Živče Šarkoćević, vanredni profesor**

Kosovska Mitrovica, mart 2022

POSTUPCI SPAJANJA NOVIH MATERIJALA

- POSTUPCI SPAJANJA:
  1. KOMPOZITNIH MATERIJALA
  2. KERAMIKA

POSTUPCI SPAJANJA KOMPOZITNIH MATERIJALA

1. SPAJANJE KOMPOZITNIH MATERIJALA SA POLIMERNOM OSNOVOM
2. SPAJANJE KOMPOZITNIH MATERIJALA SA METALNOM OSNOVOM
3. SPAJANJE KOMPOZITNIH MATERIJALA SA KERAMIČKOM OSNOVOM – KAO KOD KERAMIKA!!!

• SPAJANJE KOMPOZITNIH MATERIJALA SA POLIMERNOM OSNOVOM:

- POLIMERNA OSNOVA MOŽE BITI OD:

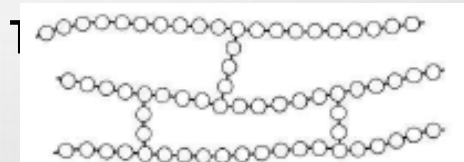
a) TERMOPLASTIČNIH POLIMERA:

-**MOGU DA SE ZAVARE** ZBOG SEKUNDARNIH VEZE SE LAKO RASKIDAJU I USPOSTAVLJAJU

b) TERMOREAKTIVNIH POLIMERA:

- **NE MOGU DA SE ZAVARE** JER IMAJU UMREŽENU STRUKTURU SA KOVALENTNIM POPREČNIM VEZAMA KOJE SE TAVENJENJEM RASKIDAJU I USPOSTAVLJAJU

- POSTUPCI ZAVARIVANJA KOMPOZITNIH MATERIJALA SA TERMOPLASTIČNOM OSNOVOM:

1. ZAVARIVANJE TOPLIM VAZDUHOM/GASOM
2. ZAVARIVANJE VRUĆIM ALATOM
3. ZAVARIVANJE ELEKTRIČNIM OTPOROM
4. ZAVARIVANJE INDUKCIJOM
5. ZAVARIVANJE ZAGREJANIM UMETCIMA (ZAVRTNJIMA)
6. ZAVARIVANJE INFRA-CRVENIM ZRACIMA I LASEROM
7. ZAVARIVANJE MIKROTALASNIM ZAGREVANJEM
8. ZAVARIVANJE TRENJEM
9. VIBRACIONO ZAVARIVANJE
10. ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE

1. ZAVARIVANJE TOPLIM VAZDUHOM/GASOM:

-VAZDUH ILI GAS (N_2 ILI O_2) DOVODI SE PREKO GREJAČA I USMERAVA NA SPOJ. POLIMER (OSNOVNI I DODATNI MATERIJAL) SE TOPI I FORMIRA ŠAV.

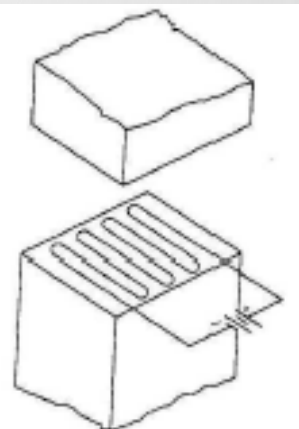
2. ZAVARIVANJE VRUĆIM ALATOM:

- CENTRIRANJE/RAVNANJE VRUĆIM ALATOM, PRITISAK DO HLAĐENJA.

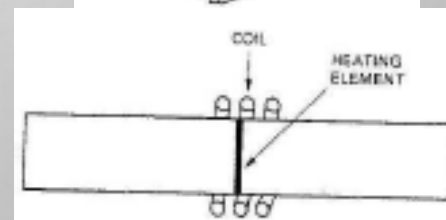
3. ZAVARIVANJE ELEKTRIČNIM OTPOROM:

- KROZ GREJAČ POSTAVLJEN IZMEĐU PRIPREMLJENIH POVRŠINA PROLAZI STRUJA, ZAGREVA SPOJ I TOPI OSNOVNI MATERIJAL. GREJAČ OSTAJE U SPOJU.

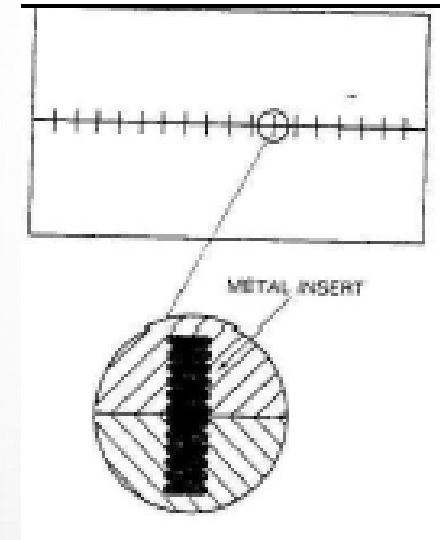
4. ZAVARIVANJE INDUKCIJOM:

-GREJAČ SE ZAGREVA INDUKCIJOM I OSTAJE U SPOJU

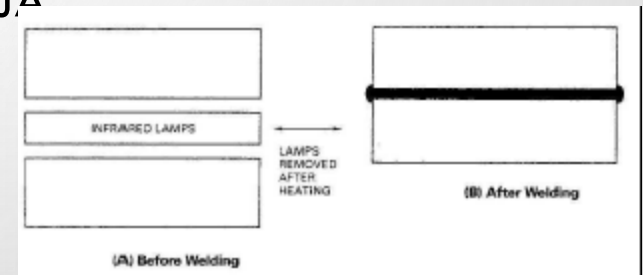
5. ZAVARIVANJE ZAGREJANIM UMETCIMA

(ZAVRTNJIMA): PRVO MEHANIČKO VEZIVANJE ZAVRTNJIMA, PROPUŠTANJEM STRUJE DOLAZI DO TOPLJENJA I ZAVARIVANJA

6. ZAVARIVANJE INFRA-CRVENIM ZRACIMA I LASEROM:

ILI LASERSKI ZRACI SE IZ UMETNUTOG ELEMENTA USMERAVAJU KA POVRŠINAMA, NAKON UKLANJANJA IZVORA TOPLOTE, DELUJE PRITISAK.

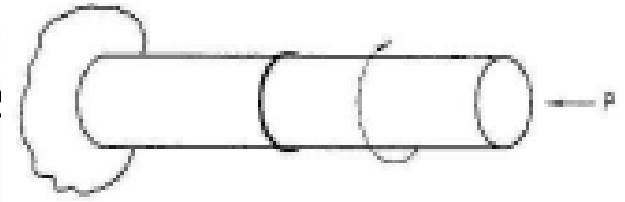

7. ZAVARIVANJE I MIKROTALASNIM ZAGREVANJEM:

ZAGREVANJE POLIMERA ILI MEĐUSLOJA KOJI INDIREKTNO ZAGREVA POLIMER MIKROTALASNIM ZRAČENJEM

8. ZAVARIVANJE TRENJEM:

TOPLOTA SE GENERIŠE OBRRTANJEM ELEMENATA/
TRENJEM, A ZAVARIVANJE SE VRŠI UZ DODATNI
PRITISAK.

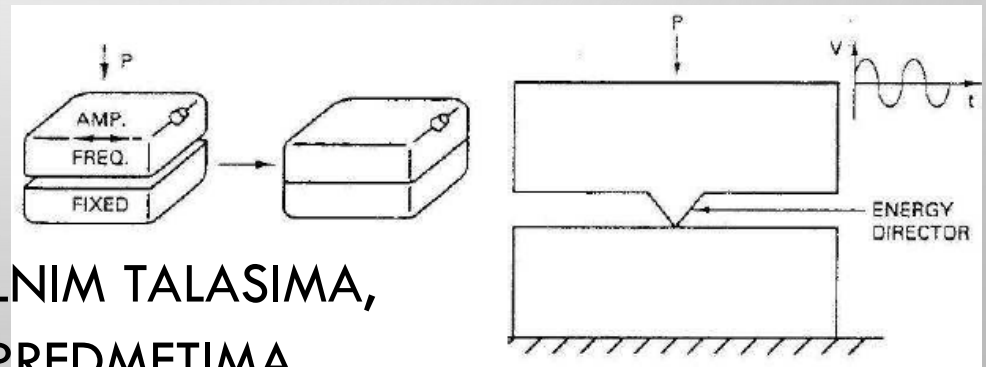

9. VIBRACIONO ZAVARIVANJE:

TOPLOTA SE GENERIŠE TRENJEM USLED
MEĐUSOBNOG LINEARNOG VIBRIRANJA
KOMPONENTI

10. ULTRAZVUČNO ZAVARIVANJE:

TOPLOTA SE GENERIŠE ULTRAZVULNIM TALASIMA,
IZMEĐU NERAVNINA NA RADNIM PREDMETIMA.

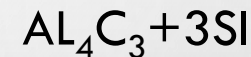
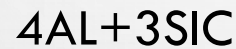

- POSTUPCI ZAVARIVANJA KOMPOZITNIH MATERIJALA SA METALNOM OSNOVOM:

-PROBLEMI SU:

1. PREVELIK UNOS TOPLOTE UZROKUJE SEGREGACIJU FAZA PO GRANICAMA ZRNA (LEG.AL 2XXX, 7XXX)
2. NEŽELJENE HEMIJSKE REAKCIJE; LEG.AL OJAČANA SA ČESTICAMA ILI VLAKNIMA SIC:

3. PRIPREMA ŽLJEBA JE OTEŽANA ZBOG ABRAZIVNOG DEJSTVA KERAMIČKIH OJAČAVAJUĆIH ELEMENATA

- POSTUPCI:

- TIG

- MIG

- LASERSKO

- ELEKTRONSKIM SNOPOM

- ELEKTROOPTORNO

- TRENJEM

* POSEBNO JE VAŽAN MALI UNOS TOPLOTE!!!

POSTUPCI SPAJANJA KERAMIKA

- NEORGANSKI NEMETALNI MATERIJALI – JEDINJENJA METALNIH I NEMETALNIH ELEMENATA POVEZANIH JONSKIM I/ILI KOVALENTNIM VEZAMA.
- PO PRAVILU KRTO I TVRDI MATERIJALI, ELEKTRIČNI I TERMIČKI IZOLATORI, VISOKA TEMP.TOPLJENJA, OTPORNI NA KOROZIJU I HABANJE, MALA GUSTINA.
- PODELA: TRADICIONALNA I INŽENJERSKA KERAMIKA
- TRADICIONALNA: MEŠAVINA GLINE, SiO_2 I FELDSPATA, PRIMENA ZA OPEKU I ELEKTROPORCELAN
- INŽENJERSKA: JEDINJENJA VISOKE ČISTOĆE, Al_2O_3 , SiC , WC , B_4C ,... PRIMENA ZA KOMPONENTE GASNIH TURBINA, SVEĆICE,...

- OSOBINE INŽENJERSKE KERAMIKE:
- GUSTINA 3-5,8 G/CM³
- TEMPERATURA TOPLJENJA: 1900 (Si₃N₄) DO 3120 (WC)
- MALA TOPLOTNA PROVODLJIVOST
- ANIZOTROPIJA TERMIČKOG ŠIRENJA (DO 50 % RAZLIKE U TOPLOTNOJ DILATACIJI U RAZLIČITIM DRAVCIMA)

Tabela 12.3. Fizička i mehanička svojstva nekih keramičkih materijala

Materijal	Gustina gr/cm ³	Zatezna čvrstoća N/mm ²	Savojna čvrstoća N/mm ²	Pritisna čvrstoća N/mm ²	Modul elastičnosti GPa	Tvrdoća HK	Žilavost loma N/mm ^{3/2}
Al ₂ O ₃	3,98	207	552	2760	386	2000	170
SiC sinterovan	3,1	172	552	3864	414	2100	136
RBSN *	2,5	138	241	1035	207	2000	103
HPSN **	3,2	552	897	3450	310	.	165
Sialon	3,24	414	966	3450	310	.	309
ZrO ₂ (PTZ)	5,8	448	690	1863	207	1100	351
ZrO ₂ (TTZ)	5,8	345	793	1725	201	.	391
WC	10-15	.	1030	4500	200	2000	
TiC	5,5	.	1400	3100	310	1800	
BN	3,4	.	725	7000	850	4000	
Dijamant	3,5	.	1400	7000	830	8000	

* RBSN - Si₃N₄ dobijen hemijskom reakcijom

** HPSN - Si₃N₄ dobijen presovanjem na toplo

- POSTUPCI SPAJANJA:

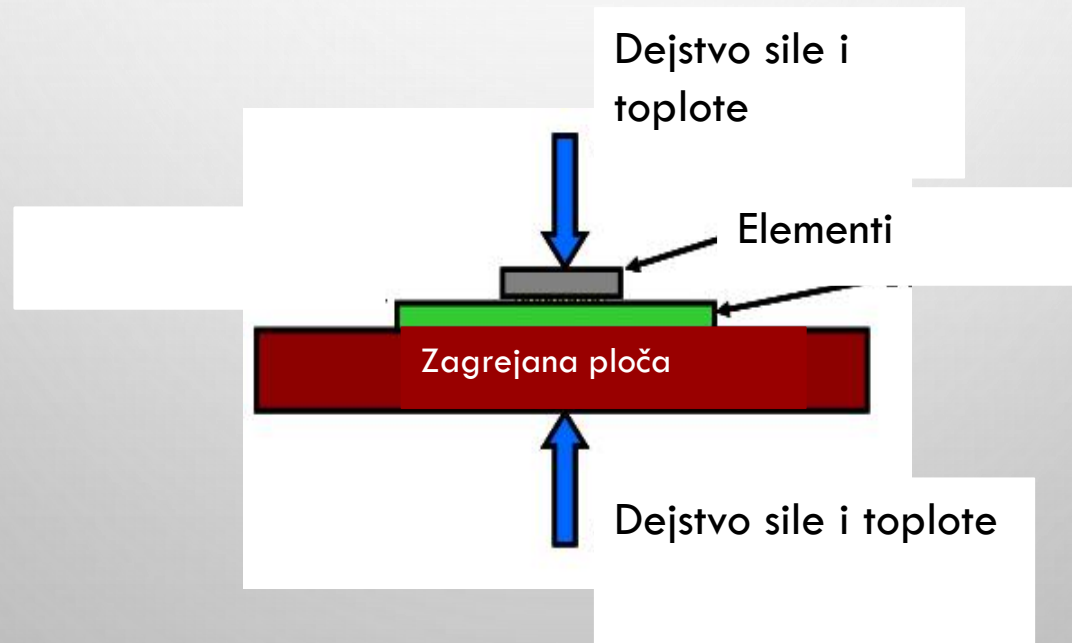
1. DIFUZIJOM (ZAVARIVANJE DIFUZIJOM)

2. TVRDO LEMLJENJE

- ZAVARIVANJE DIFUZIJOM:

- ZAVARIVANJE DIFUZIJOM VRŠI SE NA PRESAMA, OPREMLJENIM POSEBNIM ALATIMA, GDE SE ELEMENTI ZAVARUJU UZ ZAGREVANJE NA $0,5-0,7 T_{TOPLJ}$

- NAJČEŠĆE SE PRIMENJUJE METALNI MEĐUSLOJ ILI MEĐUSLOJ OD STAKLA

- TVRDO LEMLJENJE KERAMIKE:

- PROBLEM JE UGAO KVAŠENJA KERAMIKE, KOJI MORA DA SE SMANJI ISPOD 40-45°, ŠTO SE PREVLAČENJEM KERAMIKE:

1. NANOŠENJE BOJE NA BAZI MO-MN
2. SINTEROVANJE BOJE NA KERAMIKU U ATMOSFERI H₂
3. NANOŠENJE BOJE NA BAZI NI-O
4. TVRDO LEMLJENJE: AG-28CU, CU-36AU, AU-18NI